

ΦΥΛΛΟΒΟΛΙΑ

*A COLLEGIUM HUNGARICUM SOCIETATATIS
EUROPAEAE
STUDIOSORUM PHILOLOGIAE CLASSICAE*

NYOLCADIK ORSZÁGOS KONFERENCIÁJÁN
ELHANGZOTT ELŐADÁSOK

szerkesztette
ADORJÁNI ZSOLT

AVICENNA KÖZEL-KELET KUTATÁSOK INTÉZETE
PILISCSABA
2013

ΦΥΛΛΟΒΟΛΙΑ

*A COLLEGIUM HUNGARICUM SOCIETATATIS
EUROPAEAE*

STUDIOSORUM PHILOLOGIAE CLASSICAE
NYOLCADIK ORSZÁGOS KONFERENCIÁJÁN
ELHANGZOTT ELŐADÁSOK

Piliscsaba, PPKE-BTK
2013. május 30.

ΦΥΛΛΟΒΟΛΙΑ

*COLLEGIUM HUNGARICUM SOCIETATATIS
EUROPAEAE
STUDIOSORUM PHILOLOGIAE CLASSICAE*
NYOLCADIK ORSZÁGOS KONFERENCIÁJÁN
ELHANGZOTT ELŐADÁSOK

szerkesztette
ADORJÁNI ZSOLT

AVICENNA KÖZEL-KELET KUTATÁSOK INTÉZETE
PILISCSABA
2013

Kiadja az

AVICENNA KÖZEL-KELET KUTATÁSOK INTÉZETE

2087 Piliscsaba, Pf. 61

e-mail: avicenna.intezet@gmail.com

© Avicenna Kutatási Non-Profit Kft.

Maróth Miklós igazgató

© Adorjáni Zsolt és a szerzők

ISBN 978-615-5343-02-5

Nyomdai munkák:

eFo Kiadó és Nyomda Kft., Százhalombatta

Igazgató: Fonyódi Ottó

TARTALOMJEGYZÉK

EÖTVÖS COLLEGIUM

OFFICINA DE IOANNE BOLLÓK NOMINATA

Kerber Balázs

Az Amores 1. 5 retrospektív narrátora 7

Lágler Éva

Janus Pannonius görög-latin szókincse 24

Lovász Lilla

Írásbeliség és szóbeliség az V–IV. században 32

Mihálykó Ágnes

A keresztény mágikus hagyomány a késő antik Egyiptomban 40

Szikora Patricia

Chronicon breve

Magyar történelmi vonatkozású bejegyzések a rövidkrónikákban 49

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

OFFICINA FÖRSTERIANA

Gellérfi Gergő

Elégikus hatások a iuvenalisi életműben 56

Gönczi Gergő

Plótinus és Gallienus császár kapcsolata,
avagy a Platonopolis-terv háttere 64

Hajdú Attila

Ephoros és Homéros 71

Horti Gábor

Volt-e a Római Birodalomnak egységes védelmi koncepciója? 82

Varga Viktor	
Cicero és a manipuláció	
Egy lehetséges nyelvészeti megközelítés	89

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
TRES MONTES

Bujdosó Ádám	
Aquinói Szent Tamás a világ örökkévalóságáról	99

Gábor Dávid	
A fordítás nehézségeiről. Fontosabb-e Caelius mint Lesbia?	108

Kárpáti András	
Gorgias <i>Helené</i> je új szemszögből	117

Kiss Balázs	
Tizenharmadik század végi magyar királyok oklevelei	123

Mórén Judit	
Babits és a görög – műfordítások	129

Szerepi Anna	
Egy bizánci trió	137

Szilágyi Ákos	
Nikéas Chóniatés hellén öntudata	
a Χρονική διήγησις alapján	145

Tuhári Attila	
Egy hésiodosi babona Ovidiusnál	150

Függelék	157

GÁBOR DÁVID

A FORDÍTÁS NEHÉZSÉGEIRŐL. FONTOSABB-E CAELIUS MINT LESBIA?*

Ha az ember fordításra vállalkozik, számíthat arra, hogy bármi kerül ki kezei közül, azzal a teljes közönség maradéktalanul soha sem lesz elégedett. Egyesek számon kérhetik a forma helyességét, mások a fordítás önállóságát, néhányan pedig az eredeti szöveghez való hűséget. Ezért aztán fel kell ismernie a fordítónak, hogy melyek a számára fontos tulajdonságok egy adott vers fordításakor, és választania kell, mert mindent úgy sem fordíthat le, de a számára legfontosabb részleteket megőrizheti.

A magam részéről eleinte nem mertem műfordítást írni, mert visszariasztott a feladat nagysága és nem éreztem elég erőt vagy tudást, hogy megbirkózzak vele. Catullus 58. carmenének fordításával akkor kerültem közelebbi kapcsolatba, amikor egy dolgozatban ennek a versnek Babits- és Devecseri-féle fordítását hasonlítottam össze. Később megismerkedtem Dsida Jenő, Gulyás Gábor és Devecseri korábbi fordításával is. Minél többet foglalkoztam a fordításokkal, annál inkább láttam a fordítások hiányosságait és annál többet láttam meg a latin vers szépségéből. Ezért döntöttem úgy, hogy én is megalkotom a saját műfordításomat. Ebben az előadásban Babits, Dsida, Gulyás és Devecseri fordításairól szerettem volna beszélni, ám sajnos ezt a terjedelmi keret nem teszi lehetővé. Ezért döntöttem úgy, hogy inkább a személyes példámon mutatom be a fordítás folyamatát egészen a latin vers elemzésétől, a fordítás nehézségein át a saját fordításom megírásáig.

* A tanulmányhoz a kötet végén függelék is tartozik.

LVIII. Ad Marcum Caelium Rufum (Caius Valerius Catullus)

Caeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,
illa Lesbia, quam Catullus unam
plus quam se atque suos amavit omnes,
nunc in quadriviis et angustis
glubit magnanimi Remi nepotes.

Az 58. carmen írásának körülményeiről nem sokat lehet tudni. KENNETH QUINN kommentárja szerint ésszerűnek tűnik, hogy a vers keletkezési idejét Catullus Bithyniából való visszatérése utánra helyezzük, körülbelül Kr. e. 56-ra. Valószínűsíti, hogy Lesbia elhagyta Catullust valaki másért, és Caelius is áldozatul esett neki. QUINN és C. J. FORDYCE (a másik angol kommentátor) is felvetik, hogy Caelius esetleg Marcus Caelius Rufus lehet, de mindketten bizonytalanok ezzel kapcsolatban.

Catullus ezt a verset, a legtöbb verséhez hasonlóan, hendecasyllabusban írta. A szöveg skandalásakor két helyen is kiesik egy-egy hang a hiatus miatt. Az első sor végén a *Lesbia illa* szókapcsolatnál egy *a* (Lesbiilla), a harmadik sorban pedig a *sē atque* esetében a *sē*-ből az *ē*, azaz *satque* marad. Ez azért fontos, mert így az első sorban egy *i* lesz hangsúlyos, a harmadik sorban pedig egy *a*. Ennek jelentőségére majd a vers hangszimbolikájának elemzésekor szeretnék visszatérni.

Az egész vers többszörösen összetett mondat, amely egy fő- és egy alárendelt mellékmondatból áll, továbbá egy összehasonlító mellékmondatból, amely szorosan kapcsolódik az alárendeléshez, ezért az egyszerűség kedvéért az egészet egy mellékmondatnak veszem. A főmondatnak és a mellékmondatnak is egy-egy állítmánya és egy-egy alanya van. Az alanyok és az állítmányok chiasztikusan helyezkednek el. Először szerepel Lesbia neve, mint főmondati alany, utána Catullus, mint mellékmondati alany, majd az *amavit* 'szeretett', mint mellékmondati állítmány, végül a *glubit* 'megkopszt/kihá-

moz', mint főmondati állítmány. Így a főmondat körülöleli a mellékmondatot.

Az állítmányok ideje szemben áll egymással. Az *amavit* praesens perfectum, azaz múlt idejű, a *glubit* praesens imperfectum, azaz jelen idejű, tehát a főmondat és a mellékmondat két idősíkból van, ezért bár összetartoznak, mégis határozottan elkülönülnek. Ezt a vers tartalma indokolja, hiszen Catullus Lesbia utcanői kéjelgéséről tudósít Caeliusnak, miközben elmereng a múltban, amikor még „mindennél jobban szerette” Lesbiát. Catullus nem mondja ki, hogy Lesbia utcanő lett, helyette három kifejezéssel körülírja: 'utcasarkok' (*quadriuiis*), 'sikátorok' (*angiportis*), és a 'megkopaszt/kihámoz' (*glubit*) igével. A helyszínek többes számban vannak, a cselekvés pedig folyamatos jelen idejű, és ezek mind arra utalhatnak, hogy Lesbia gyakran és rendszeresen dolgozik kéjnéként. A *glubit* eredetileg állatokkal kapcsolatos jelentéssel bírt 'megnyúzó, megkopaszt', de később átvitt értelemben a 'kifoszt, kirabol' értelmet vette fel. A QUINN és FORDYCE is egyetértene abban, hogy ebben a szövegben a *glubit* erotikus tartalommal is bír, és Lesbiát nem csupán útonálló rablóként kell elképzelni. Valószínűleg az erotikus tartalom alatt nem kell többet érteni a 'ruháktól való megfosztás'-nál, azaz 'levetköztetés'-nél, bár az értelmezési lehetőségek mindig nyitottak.

A szöveg egyik érdekessége, hogy az egész versben egyetlen jelző szerepel. A 'nemes lelkű, bátor' (*magnanimi*) szó csak a vers utolsó sorában hangzik el, egészen addig csak névmások vannak jelzői szerepben. A *nostra*, *illa*, *illa*, *quam*, *se*, *suos* névmások mind a tárgyiasságot erősítik, főleg ha azt nézzük, hogy még az oly nagyon szeretett Lesbia sem kapott jelzőt. A *magnanimi* pedig emiatt és az erotikus értelmű *glubit* miatt egyszerre fennkölt és ironikus lesz.

Ahogy a névmások gyakorisága, úgy a nevek szerepe sem hanyagolható el a versben. Caelius személyével kapcsolatban már említettem, hogy a kommentárok szerint Catullus barátja lehet, de az sem kizárt, hogy Caelius is Lesbia áldozata, ezért a

nostra valóban többes számban, Catullusra és Caeliusra érten-dő. Ennél persze sokkal valószínűbb, hogy a *nostra-t mea*-nak, azaz 'enyémnek' kell értelmezni, hiszen ez gyakran előfordult az ókori szerzőknél és Catullusnál is.

Caeliuson kívül még két férfinév szerepel: Catullus és Remus. Catullus gyakran szerepelteti magát a verseiben, így itt sem szokatlan, hogy megnevezi magát. Remus neve azonban szokatlanul hat ebben a közegben. Az összes versében ezen kívül még egyszer említi Remust, a 28. carmenben, de akkor is Romulusszal együtt. Ha viszont a rómaiakra, mint valamelyik alapító unokáira/utódaira hivatkozik, mint a 49. carmenben, akkor a *Romuli nepotes*-t használja. Caelius, Catullus és Remus nevének használata azt a célt szolgálhatja, hogy Lesbia nevének háromszoros, sóhajtozás jellegű említését három különböző férfinévvel ellensúlyozza, és hogy még jobban kidom-borítsa Lesbia utcanői mivoltát a változatos szeretőkkel.

Ez a sok név igencsak megnehezíti a fordítást, ami ez esetben azért is nehéz, mert sem a nevek, sem a névmásokra nem lehet szinonimákat alkalmazni, s ezeknek a szavaknak így meghatározott helyük van az időmértékes verselésben. Ez a nehézség rögtön mutatkozik Caelius nevé-nél. A latin szövegben *Caeli*-ként szerepel, azaz vocativusban, ami a magyarban nem létezik. Így a latin szövegben Caelius megszólítása elfér egy spondeusban, míg a magyarban már csak dactilusként vagy creticusként jelenhet meg. Hasonló gond van a *Lesbia nostra* fordításával, mert a 'Lesbiánk' nem szerepelhet a második helyen a magyar sor elején, mert oda csak dactilus kerülhet a hendecasyllabusban.

A másik nehézség a *glubit* ige több dimenziójú jelentéséből adódik. Mint már említettem a *glubo* latinul jelenthet, 'nyúzó' és 'kifosztást' is. Ezek a jelentéstartalmak a magyarban leginkább a 'megkopaszt' kifejezésben találhatók meg egyszerre. Ám itt – ahogyan ezt korábban jeleztem – lehetséges egy harmadik jelentésárnyalat is, amely erotikus színezetű. Ezt jelen esetben a 'levetköztet' szó fejezhetné ki. A magyar

nyelvben nem könnyű olyan kifejezést találni, amely egyszerre erotikus, kifosztó és nyüző.

A harmadik nehézség a vers hangszimbolikája, amelyre már korábban utaltam, de eddig nem fejtettem ki. Az *i* hangok szerepe a szövegben nagyon jelentős. Bár az *a* hang megközelítőleg ugyanannyiszor szerepel (*i* 17-szer, *a* 15-ször), és közel ugyanannyi alkalommal hangsúlyos helyen (*i* 7-szer, *a* 6-szor), mégis, ha csak a főmondat magánhangzóit számoljuk, az *i* kerül többségbe (38 hangból 16 *i* azaz 42%), a mellékmondatban pedig az *a* hangsúlyosabb (17 hangból 7 *a* azaz 41%). Véleményem szerint az *i* szimbolikája a latinban szomorúságot vagy sírást fejezhet ki, mint Ovidiusnál Apollo jajszavai:

ő maga írja reá a jaját, s e nyögése az AI AI

(ford. Devecseri Gábor)

ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI

(Ov. Met. 10. 215)

Az *a* hang szimbolikája pedig (főleg alliterációban) a szerelmes vágyódást fejezheti ki, mint Vergiliusnál Dido leírásában:

Ég a szerencsétlen Dídó, örvongve fut immár

(ford. Lakatos István)

ardet amans Dido traxitque per ossa furorem

(Verg. Aen. 4. 101)

Ha tehát az *i* szomorúságot, az *a* szerelmes vágyódást fejezheti ki, akkor ebből arra lehet következtetni, hogy a főmondat ese-

ményei Catullust bánattal, sírással töltik el, a mellékmondat pedig inkább vágyakozással, áhítózással. Ez a része az elemzésnek igencsak szubjektív, hiszen a hangok gyakoriságát ahány ember, annyiféleképpen értelmezi. Az viszont kétségtelenül elfogadható, hogy ennek a két hangnak az aránya igen magas a versben. Sajnos a magyarban nem olyan kifejező a hangok gyakorisága, mint a latinban, ezért még ha valakinek sikerülne is *i*-vel és *a*-val megtöltenie a fordítása sorait, akkor se lenne kihallható egy magyar olvasó számára, mint az ehhez szokott antik olvasónak. De a hangzás is fontos része lehet a versnek, tehát a fordítónak erre is oda kell figyelnie.

A fordításom előképe elsősorban Devecseri fordítása volt. Ebből fakadóan szinte természetes, hogy én is a hendecasyllabus formáját választottam. Fordításom legfőbb formai hibája, hogy a harmadik sor két szótaggal hosszabb. Ennek okaira később még visszatérek. A sor mentségére egyelőre annyit tudok felhozni, hogy a dactilus után a sor végéig trochaikus marad, ezért skandaláskor nem feltűnő a csúszás.

A legfontosabb célom az volt, hogy Caelius nevét úgy vegyem bele a versbe, hogy közben megőrizsem Lesbia háromszori ismétlését. Ezért olyan megoldást kellett keresnem, amellyel Caelius neve a magyar szövegben is csak annyi helyet foglal, mint a latinban. Természetesen a vocativus használatát nem honosíthattam meg a magyarban, ezért más megoldást alkalmaztam. Elfogadtam azt a felvetést, amelyet korábban említettem, amely szerint Caelius valószínűleg Marcus Caelius Rufus lehet, aki a 100. carmenben is szerepel. Ebből kiindulva arra jutottam, hogy Caelius praenomenje és cognomenje is alkalmas lehet a szövegbe. A kettő közül azért Marcust választottam, mert ez a római név a kevésbé művelt olvasóknak is ismerősebb lehet, mint Rufus.

Marcus neve után föl kellett cserélnem a *Lesbia nostra* és a *Lesbia illa* sorrendjét, mert magyarra fordítva a 'Lesbiánk' nem kerülhetett volna Marcus után, mert ott a sor egyetlen dactilusának van a helye, és Marcus-nak mindenképpen a sor-

kezdő pozícióba kellett kerülnie. Azért akartam a Lesbia-szekvencia elé helyezni, mert már az elején világossá akartam tenni, hogy a vers valakihez szól, és nem akartam Lesbia sóhajszzerű emlegetését Marcusszal megszakítani. Így tehát Marcus után következett Lesbia, majd a mi Lesbiánk és végül a híres Lesbia. A híres jelző a latin versben nem szerepel, és rajtam kívül az említett fordítóknál csak Babits ad a harmadik Lesbiának jelzőt. Ezzel a változtatással igyekeztem megőrizni Babits fokozatosan bővülő felsorolását és az *illa*-k egyhangúságát megtörni. A *híres* talán annyiban jobb a Babitsnál szereplő *drágánál*, hogy az *illa* jelentésében benne van a 'híres, nevezetes' is. Ráadásul ennek a szónak nem csak pozitív, hanem negatív vagy ironikus jelentése is lehet.

Mindemellett törekedtem arra is, hogy minél több névmást megőrizzek, ezért megmaradt a *mi*, *kit*, *önmagát* és az *övéit* is. Így a szövegben csak két jelző marad: a *híres* és a *hős*. Mindkettő értelmezhető ironikusan, de a *híres* lehet őszinte is. Ezt az értelmezési lehetőséget szándékosan hagytam meg, hiszen a *hírhedt* ritmus szerint ugyanúgy illenék a sorba, de egyértelművé tenné az értelmezést.

A harmadik sor megcsúszását többek között az *amavit* fordítása is okozta. Egyértelmű volt, hogy *szeretett*-nek fogom fordítani, mert a *kedvelt* túl kevés, az *imádott* pedig túl sok érzelmet jelentett volna. A túl sok érzelem talán még illett is volna ide, de saját megítélésem szerint az *imád*-nak olyan szakrális jellege van, amilyen az *amavit*-nak nincs. Tehát a *szeretett*-et kellett elhelyeznem a sorban. Ez könnyen ment, hiszen a két rövid szótagnak megvan a helye a dactilus verslábban. A gondot az okozta, hogy semmiképp se szerettem volna soráthajlást a 4-5. sor között, mert ebben Catullust és Devecserit követtem, ezért valahogyan „spórolnom” kellett a hellyel. Mivel az állítmány határozója a sor elejére került, az összehasonlító mellékmondat pedig az állítmány mögé, csak azzal tudtam volna csökkenteni a szótagszámot, ha a *szeretett* a sor elejére kerül, és akkor rövidebb lehetett volna a sor. Ne-

kem viszont nem tetszett az a sor eleji megoldás, amelyet Devecseri is alkalmazott (nála két rövid szótaggal is kezdődhetett a hendecasyllabus), ezért könnyebben elfogadtam, hogy hosszabb a sor, de ritmikailag helyes, minthogy a sor eleje megakadjon vagy áthajlással folytatódjon a másik sorban a gondolat.

A negyedik sorban megláttam a lehetőséget a vers hangszimbolikájának érzékeltetésére, igaz, ezt egy kicsit másképp oldottam meg, mint Catullus. A *sarkokon és síkatorokban* felsorolásban az *s* alliterációja és a sok *k* együttesen kakofón hangzást hordozhatnak, főleg ha a helyszínek sötét hangulatát is hozzágondoljuk. Bár sem a sírásra, sem az áhítózásra nem utal, mégis valamivel különlegesebb hangzást ad a versnek, mint a korábbi fordítások.

A *glubit* fordításánál egyrészt annyira egyedinek tartottam Devecseri megoldását, hogy semmiképp sem akartam megismételni, másrészt a *velőt fej* kicsit továbbgondolja a levetköztetést, és ez nem szerepel a latin szövegben. E kifejezés helyett a *megkopasztja* szót használtam, amely többé-kevésbé visszaadja a latin szó jelentését. Az erotikus jelentésárnyalatot pedig a sorvégi „...” használatával kívántam érzékeltetni, bár elismerem, aki nem ismeri az eredetit, annak nem biztos, hogy erről eszébe jut a 'vetköztetés'.

Az utolsó sorban *Remus*-t meg akartam tartani, hogy a férfi és nő nevek hármas párja a fordításban is megjelenjen. A név könnyen megtalálta helyét, miután az állítmányt (*megkopasztja*) – a pretextushoz hasonlóan – a sor elejére tettem. Nehézséget inkább a *magnanimi nepotes* fordítása okozott. Devecseri ezt *hős*-nek fordította, ami nagyon tetszett és át is akartam venni, de az *unokái*-val nem jött ki a sor, mert a két rövid szótag helye már foglalt volt. Ezért az *unokái* helyett az *utód* szót használtam, a többes szám kifejezésére pedig a *sok* határozatlan számnevet tettem.

Mint látható, a fordítás során arra törekedtem, hogy minél többet megőrizsek Catullus verséből. Mivel azonban a vers

több magyar fordítását is ismertem, az is fontos volt számomra, hogy valami újat és a korábbi fordítókhoz képest többet adjak vissza. Ennek lehetőségét Caelius nevében láttam meg, mert olyan fordítással nem találkoztam, amely őt, Catullust, Remust és a három Lesbiát egyszerre szerepeltette volna. Férfiként való jelenléte a 3:3-as nemek szerinti arány miatt fontosabb volt számomra, mint az, hogy melyik nevet használta Catullus. Hogy miért a *nomen gentile*t használta, nem tudom biztosan. Két magyarázatot tartok lehetségesnek: az egyik magyarázat, hogy a három férfinév a rómaiak három nevét akarta megjeleníteni, azaz *praenomen* (Remus), *nomen gentile* (Caelius) és *cognomen* (Catullus). A másik lehetőség Caelius nevének hangzásában rejlik, melynek vocativusából kihallható a *caelum*, -i n. Sg./Gen.-a, és esetleg utalhat az égre vagy a vers elejének fohászszerűségére. Nem tudom. Abban azonban biztos vagyok, hogy Caelius nem elhanyagolható eleme a versnek, még ha nem is fontosabb, mint Lesbia.

BIBLIOGRÁFIA:

Catulli Veronensis Liber. Leipzig 1958.

C. Valerius Catullus: *Összes költeményei* (ford. Devecseri Gábor) Budapest 1938.

C. Valerius Catullus: *Válogatott versei* (ford. Gulyás Gábor) Debrecen é. n. [1936 ?].

BABITS M.: *Kisebb műfordításai*. Debrecen 1981.

DEVECSERI G.: *Catullus költeményei*, Budapest 1958.

DSIDA J.: *Összegyűjtött versek és műfordítások*, Budapest 1983.

ADAMIK T.: *Catullus versei*. Budapest 1998.

FORDYCE, C. J.: *Catullus*. Oxford 1990, 231–232.

POLGÁR Anikó: *Catullus noster: Catullus-olvasatok a 20. századi magyar költészetben*. Pozsony 2003.

QUINN, K.: *Catullus: The Poems*. London 1996, 258–260.

GÁBOR DÁVID TANULMÁNYÁHOZ:

58. Marcus Caelius Rufushoz – szó szerinti
(Gábor Dávid – 2012)

Caelius, Lesbiánk, az a Lesbia,
az a bizonyos Lesbia, az egyedüli, akit Catullus
jobban szeretett, mint magát és mindenét,
most utcasarkokon és sikátorokban
megkopasztja a nemes lelkű Remus unokáit.

Lesbiáról
(Babits Mihály – 1921 – Erato)

Óh jaj, Lesbia, az én Lesbiám, a
drága Lesbia, az akit Catullus
forróbban szeretett, mint önmagát, mint
minden édes-övét: most sarkon, utcán
... kolódik egész nemes Rómával!...

Az utolsó vers Lesbiáról
(Dsida Jenő – 1931? – Erdélyi Helikon?)

Nézd csak, Caelius! A mi Lesbiánk, ő,
az a Lesbia, kit Catullus egykor
forróbban szeretett, mint önmagát és
véreit - ma sötét sikátorokban
fosztogatja ki Róma férfinépét...

58. c.
(Gulyás Gábor – 1936 – Catullus fordítások)

Nézd, Caelius, Lesbia, Lesbiánk,
akit jobban szerettem egykoron,
mint apám-anyám, igen, ő, akit
imádtam! most az utcasarkokon
fosztogatja Remus utódait.

LVIII.

(Devecseri Gábor – 1938 – Catullus összes)

Caelius, nézd Lesbia, kit Catullus
jó barátainál, saját magánál
is jobban szeretett, kit úgy imádott,
most keresztutakon, s a szűk közökben
Remus hős unokáinak lefekszik.

LVIII.

(Devecseri Gábor – 1958 – Catullus összes)

Nézd csak, Lesbia, Lesbiánk, barátom,
az a Lesbia, kit Catullus inkább
szeretett az övéinél s magánál,
most keresztutakon, sikátorokban
Remus hős unokáiból velőt fej.

58.

(Gábor Dávid - 2013)

Marcus, Lesbia, a mi Lesbiánk, a
híres Lesbia, kit Catullus egykor
még jobban szeretett, mint önmagát, s övéit,
most a sarkokon és sikátorokban
megkopasztja Remus sok hős utódját...